

אין לאפות יותר ממה שצריך (ש"ע א"ח תקד, ו). ויש סוברים, שגם בתנורים שלהם, ההיתר הוא דוקא כשמתכוין להשיב את הפת על ידי מילוי התנור, אבל כשמתכוין לצורך חול, אסור, מפני שיש בכך טירחא מרובה שלא לצורך, שכל כיכר צריכה טירחא בפני עצמה (משנ"ב שם, לב). ויש מתירים אף בתנורים שלנו, כיון שכשאינו ממלא את התנור, החום שהיה ראוי להתפשט בכל התנור אם היה מלא, נאחז בפת שבו ונאפית יותר מדי ונחרתה. ובשעת הדחק, כגון מי שלא הניח עירובי תבשילין וצריך פת לשבת, יש לסמוך על המתירים ולאפות קודם הסעודה (משנ"ב שם, לה, ושע"צ שם, מט).

**וְהָיָה תָּנָא בְיוֹם טוֹב שֶׁל פֶּסַח קָאִי**, ומה שהשוותה הגמ' את פסח לשאר ימים טובים, הוא רק לגבי אפיה, אבל לגבי הלישה יש חילוק בין פסח לשאר ימים טובים, שבפסח הלישה אסורה ביותר משיעור חלה בבת אחת, מחשש שמא תחמין העיסה, כמבואר בגמ' להלן (מח, א, וברש"י שם) [ועל כן בשעת הלישה, יחלק את העיסה לשני אנשים], ואילו בשאר ימים טובים, מותר גם ללוש פת מרובה בבת אחת. אולם לפי הפירוש בגמ' שנקראת 'פת מרובה' משום שמרובה בלישה, בהכרח שבית הלל חולקים על המבואר בגמ' להלן, ולדעתם מותרת גם לישת פת מרובה בפסח (רמב"ן במלחמות, בביאור דעת הר"ף).

**מִפְנֵי שֶׁהָאִשָּׁה שׁוֹהָה עָלֶיהָ וּמַחְמִצָתָהּ**, ששוהה לעשות את הצירוף על גבי המצה לפני אפייתה, ומחמיצה בינתיים (רש"י). ולא אסרו אלא בצורה שמקפידים עליה, כגון צורת עופות וחיות, אבל עשיית נקבים במצות מותרת, שאין מקפידים על הצורה, וכל עשייתם היא רק כדי להדק את המצות שתיכנס בהן האש ויאפו מהר, ועל כן אין בזה חשש שהיה (ריטב"א בשם הרא"ה). ■ וכן נפסק להלכה (ש"ע א"ח תס, ד).

**לֹא שָׁל כָּל אֶדָם אֱמֹרו וְכוּ' אִיכָא דְאֱמָרִי וְכוּ'**, וכל זה לדעת רבי צדוק, אבל חכמים שלא חילקו בזה אלא אסרו בכל הסריקין, סוברים שבין של נחתומין ובין של כל אדם אסורים, והלכה כמותם (רא"ש טו. וראה קרבן נתנאל שם, ל, וחי' רא"מ הורביץ שם). ויש שכתב, שהלכה כ'איכא דאמרי' (הר"ף). ויש שביאר בדעתו, שחכמים לא נחלקו על רבי צדוק בזה (שפת אמת, ושלא כדעת הרא"ש ברי"ף, שפסק כרבי צדוק ולא כחכמים משום ש'מעשה רב' עדיף). ■ להלכה אסור בכל הסריקין [כהרא"ש] (משנ"ב שם, יד ושע"צ שם, כ, מכך שלא חילק הש"ע בזה).

**לֹא שָׁל נְחֻתְמוּיִן אֱמֹרו**, לפי שהם בקיאים וזריזים במלאכתם, ויש להם דפוסים לצייר בהם את הסריקין, ועל כן אין אצלם חשש שהיה (רש"י). ואין לחוש שיטעו להתיר גם סריקין של כל אדם [כמו שחששו לעיל 'יאמרו כל הסריקין אסורים וסריקי בייטוס מותרין'], לפי שיש היכר בין פת של נחתומין לפת של כל אדם (מאירי).

**עוֹשִׂין סְרִיקִין כְּמִין רִקִּיקִין**, ושאר התנאים בברייתא שלא חילקו בזה, סוברים שאסור גם ברקיקין (ב"ח א"ח תס). ■ וכן הלכה (משנ"ב שם, יד).

**וְהַמְדוּמֵעַ** - עיסת חולין שנפלה תרומה לתוכה, פטורה מחלה, כיון שנאמר בחלה 'תרומה תרומה' - למעט עיסה שכבר היא תרומה (רש"י). ואף אם רוב העיסה של חולין, מכל מקום גם חלק החולין המעורב בעיסה פטור מחלה, שכיון שמדוברן כל העיסה נאסרת כתרומה, נתנו לכולה דין תרומה גם לענין הפטור מחלה. וביד חכמים לקבוע כך, כיון שכל עיקר חיוב חלה בזמן הזה [ימימי בית שני, שאין כל ישראל בארץ ישראל] הוא מדרבנן (תוס' רבינו פרץ ורבינו דוד, ע"פ הגמ' בנדה מז, א, וירושלמי חלה א, ג).

**אם אָמְרוּ בְּרִיזִין יֵאָמְרוּ בְּשֵׁאִינָן זְרִיזִין וְכוּ'**, שדוקא לכהנים שהם זריזים התירו לאפות עובי טפח ולא חששו שיחמין, אבל אין ללמוד מהם להתיר לשאר בני אדם, שאינם זריזים (רש"י). ויש שכתב, שלמסקנא אחר שסברת רב הונא נדחתה, מותר לאפות לכתחילה מצה עבה עד טפח, ובלבד שזריזים יעשו את המצה, כלחם הפנים שהיה בעובי טפח ותיקונו נעשה בזריזים (ראב"ן, ב"ח ומג"א א"ח תס, ד, בדעת הר"ף והרמב"ם שלא הביאו דין זה). ויש שכתב, שמאחר שסברת רב הונא נדחתה, אסור לאפות בפסח פת בעובי טפח גם לזריזים (רשב"א ביצה כב, ב; מהר"ם חלאווה; משמעות רש"י להלן ד"ה פת, ע"פ ביאה"ל תס, ה). וכיון שבגמ' לא התפרש מהו העובי המותר, על כן אין לעשות בפסח פת עבה כלל, אף בפחות מטפח (רשב"א שם; ריטב"א לעיל לו, ב, בשם הרא"ה), ומכל מקום בדיעבד שכבר אפה, יתכן שעד טפח מותרת באכילה (ריטב"א שם). ויש שכתב, שבדיעבד יתכן שאפילו ביותר מטפח מותרת, שלא אסרו אלא לכתחילה (אור דרוב, ב, רנו).

■ להלכה, אין עושים בפסח מצה בעובי טפח (ש"ע א"ח תס, ה), לפי שכשהיא עבה, יש לחוש שמא לא ישלט חום האש בתוכה ותתחמין בתוכה בשעת אפייתה, אבל בפחות מטפח מותר (משנ"ב שם, יז), ומכל מקום לכתחילה נכון לעשות את המצות דקות (רמ"א שם, ד, ומשנ"ב שם, טז). ויש אומרים, שיתכן שאסור לעשותה עבה אפילו פחות מטפח (משנ"ב וביאה"ל שם, בשם הרשב"א והריטב"א). ובדיעבד אם כבר אפה, ביותר מטפח אסור, ובפחות מטפח מותר [כהריטב"א]. ומכל מקום, כל שהיא עבה, יש לעיין בתוכה אם נאפתה יפה ולא התחמזה (משנ"ב וביאה"ל שם).

**אי משום דְקָא טָרַח טִירְחָא דְלֹא צָרִיךְ**, שאין לו צורך בכל היכירות עבור יום טוב, אלא אופה בכמות כזו כדי לאכול מהן גם לאחר יום טוב, ואסור לבית שמאי משום שטורח טירחא שלא לצורך יום טוב. ובית הלל מתירים כשאופה הכל בתנור אחד, משום שיש בזה צורך יום טוב, כי הפת נאפית יפה כשהתנור מלא בכירות [כסברת רבי שמעון בן אלעזר בביצה (יז, א)], אבל כשאופה חלק מהיכירות בתנור נוסף, שאין בהן תועלת לצורך יום טוב, לכולי עלמא אסור (רש"י כאן וביצה כב, ב; תוס'; בעל המאור).

ויש שכתבו, ש'פת מרובה' אין פירושה יותר מכדי צורך יום טוב, שהרי פעמים שיש לו צורך בפת מרובה עבור יום טוב, אלא מדובר כשאופה הכל לצורך יום טוב, ומכל מקום לבית שמאי אסור לאפות פת מרובה על ידי אדם אחד ובבת אחת, כיון שיש בכך טירחא מרובה האסורה גם לצורך יום טוב, ולבית הלל, לצורך יום טוב מותרת אף טירחא מרובה (ראב"ד, רמב"ן במלחמות, ראה עוד בדבריהם מה שהקשו על הפי' הראשון).

ויש שכתבו, ש'פת מרובה' פירושה כיכרות גדולות, ולבית שמאי אסור אף לצורך יום טוב, שכיון שהטירחא בהן מועטת, יש חשש שמא יאפה אותן גדולות יותר, לצורך ימות החול, אבל בכיכרות קטנות שהטירחא בהן מרובה, שצריך ללוש ולאפות כל אחת בנפרד, אין חשש שיאפה יותר מכדי צרכו ביום טוב. ולבית הלל כל שעושה לצורך יום טוב מותר, ואין גוזרים שמא ירבה לצורך ימות החול (תוס' ביצה שם, ע"פ ירושלמי שם, ב, ו).

■ להלכה, מותר לאפות פת ביום טוב ולמלא את התנור בכיכרות, אף אם אינו צריך ליום טוב אלא כיכר אחת [כרבי שמעון בן אלעזר (ביצה יז, ב), ובבית הלל לרש"י וסיעתו]. ודוקא בתנוריהם שהיו קטנים והיו מדבקים את הפת בדפנות, ומתוך שהוא מלא אין מקום לחומו להתפשט והפת נאפית יפה, אבל בתנורים שלנו,